

Översyn av verksamhetsgrenen forskning

Syntesrapport

Krister Eduards

Översyn av verksamhetsgrenen forskning

Syntesrapport

Krister Eduards

This report is part of *Sida Evaluations*, a series comprising evaluations of Swedish development assistance. Sida's other series concerned with evaluations, Sida Studies in Evaluation, concerns methodologically oriented studies commissioned by Sida. Both series are administered by the Department for Evaluation and Internal Audit, an independent department reporting directly to Sida's Board of Directors.

This publication can be downloaded/ordered from:
<http://www.sida.se/publications>

Author: Krister Eduards.

The views and interpretations expressed in this report are the authors' and do not necessarily reflect those of the Swedish International Development Cooperation Agency, Sida.

Sida Evaluation 06/41

Commissioned by Sida, Sekretariatet för utvärdering och intern revision

Copyright: Sida and the author

Registration No.: 2006-001229

Date of Final Report: November 2006

Printed by Edita Communication AB, 2006

Art. no. Sida31587sv

ISBN 91-586-8214-7

ISSN 1401—0402

SWEDISH INTERNATIONAL DEVELOPMENT COOPERATION AGENCY

Address: SE-105 25 Stockholm, Sweden. Office: Valhallavägen 199, Stockholm

Telephone: +46 (0)8-698 50 00. Telefax: +46 (0)8-20 88 64

E-mail: sida@sida.se. Homepage: <http://www.sida.se>

Förord

Sverige har gett stöd till u-landsforskning och forskningssamarbete med utvecklingsländer sedan 1975. Forskningssamarbetet har utvecklats från ett stöd till nationella forskningsråd och enskilda forskare till mer av institutionellt stöd i syfte att bygga varaktig forskningskapacitet. Forskningsstödet administreras av Sidas avdelning för forskningssamarbete, SAREC och utgör cirka 6% av Sidas anslag för utvecklingssamarbete. Stödet är indelat i tre huvudområden: 1) bilateralt universitetssamarbete; 2) stöd till internationella och regionala organisationer och nätverk; och 3) stöd till svensk u-landsforskning.

I regleringsbrevet för 2006 gav regeringen Sida i uppdrag att göra en översyn av verksamhetsgrenen forskning. Uppdraget gavs till Sekretariatet för Utvärdering och Intern Revision (UTV) som har låtit fem oberoende konsultteam genomföra fem studier av de tre verksamhetsområdena samt av SAREC:s organisation. Vidare har SAREC låtit genomföra en studie av Sidas u-landsforskningsråd. Se nedan för förteckning över studierna.

Den begränsade tid som stått till förfogande för översynen har inte gjort det möjligt att genomföra en regelrätt utvärdering av hela forskningssamarbetet. De genomförda studierna ger dock sammantaget en allsidig belysning av verksamhetsgrenen. Studierna avser målen för forskningssamarbetet, organisationens ändamålsenlighet och kapacitet, effektivitet i genomförandet, relevans och måluppfyllelse. Denna rapport är en syntes av de sex delstudierna och sammanfattar studiernas huvudsakliga observationer, slutsatser och rekommendationer.

Eva Lithman

Sekretariatschef

Sekretariatet för utvärdering och intern revision

Sex delstudier:

- Sida Evaluation 06/13, Evaluation of Sida Information and Communications Technologies Support to Universities, Alan Greenberg, Americo Muchanga
- Sida Evaluation 06/17, Sida/SAREC Bilateral Research Cooperation: Lessons Learned, Ad Boeren, Tom Alberts, Thomas Alveteg, Erik W. Thulstrup, Lena Trojer
- Sida Evaluation 06/22, Organisationsstudie av SAREC, Lina Lenefors, Lennart Gustafsson, Arne Svensson
- Sida Evaluation 06/24, Sidas U-landsforskningsråd, Olle Edqvist
- Sida Evaluation 06/27, SAREC:s stöd till svensk u-landsforskning, Enrico Deiaco, Andreas Högberg, Börje Svensson
- Sida Evaluation 06/40, SAREC Support to International and Regional Thematic Research Programs, 2000–2005, Main Report, Amitav Rath, Gunilla Björklund, Mary Ann Lansang, Francisco Sagasti, Oliver Saasa
- Sida Evaluation 06/40:1, SAREC Support to International and Regional Thematic Research Programs, 2000–2005, Individual Reports and Cases, Amitav Rath, Gunilla Björklund, Mary Ann Lansang, Francisco Sagasti, Oliver Saasa

Innehållsförteckning

Sammanfattning	7
1. Uppdraget	11
2. Att stärka utvecklingsländernas forskningsskapacitet	13
2.1 Programmet	13
2.2 Studie av de bilaterala samarbetsprogrammen	14
2.3 Studie av det informationstekniska stödet	19
3. Att stödja utvecklingsinriktad forskning internationellt och regionalt	21
3.1 Programmet	21
3.2 Studien	22
4. Att stödja svensk u-landsforskning	27
4.1 Programmet	27
4.2 Studierna	28
5. SAREC:s organisation	34
5.1 Organisation	34
5.2 Studien	34
6. Några genomgående teman i översynen	39
Bilaga 1 Uppdragsbeskrivning	43

Sammanfattning

Sida har i regleringsbrevet för 2006 erhållit uppdraget att genomföra en översyn av verksamhetsgrenen forskning. Sekretariatet för Utvärdering och Intern Revision (UTV) har åtagit sig genomförandet och lagt ut fem delstudier av stöd till bilateralt forskningssamarbete, av stöd till samarbetsuniversitetens IT-funktion, av stöd till regional och internationell forskning, av stöd till svensk u-landsforskning, och av SAREC:s organisation. Samtidigt har Sidas forskningsnämnd genomfört en utvärdering av Sidas u-landsforskningsråd. Föreliggande rapport utgör en syntes av delstudierna.

Det bilaterala forskningssamarbetet med universitet i Sveriges samarbetsländer bedöms av författarna ligga väl i linje med sina huvudmål. Övergången till ett arbetssätt, mer fokuserat på institutionell kapacitetsutveckling, inklusive insatser inom ledning, infrastruktur och strategiutveckling, har givit goda resultat. De finansierade forskningsprojekten bedöms svara mot lokala och institutionella behov. Insatserna kan vara relevanta även i utvecklings- och fattigdomshänseende, om än effekterna tenderar att vara indirekta och långsiktiga.

Förväntade resultat och effekter kvantifieras sällan i detalj i förväg, vilket försvårar mätningen av samarbetets effekter. Samverkan och samordning med andra intressenter i samarbetsländerna kan förbättras, liksom hållbarheten hos samarbetets resultat. Programmets kostnadseffektivitet bedöms positivt, samtidigt som vissa effektivitetsproblem identifieras avseende användningen av den svenska akademiska resursbasen för samarbetet. Till programmets starka sidor hör att det är efterfrågestyrt, att det förstärker samarbetsländernas ägande av projekten, och att det säkerställer högt kvalificerade akademikers deltagande i projekten.

Till rekommendationerna avseende det bilaterala samarbetet hör att programmet vidareutvecklar samarbetet mellan universitet och användarna av forskningsresultat och att forskning som direkt eller indirekt bidrar till fattigdomsbekämpningen och till den ekonomiska tillväxten ges högre prioritet. Vidare föreslår författarna att synergierna med andra Sidafinansierade aktiviteter utnyttjas bättre, att forskningsstödet i högre grad samordnas med andra forskningsfinansiärer, och att hållbarhetsaspekterna beaktas bättre. Slutligen rekommenderas SAREC att placera personal i fält och att utveckla ett heltäckande system för rapportering, uppföljning och utvärdering, inklusive indikatorer och resultatanalys.

Den separata studien av IT-stödet till forskningen i samarbetsländerna är positiv. Flertalet projekt inom programmet har nått resultat utöver förväntan. Några av de mest intressanta effekterna av stödet var inte planerade, till

exempel att universitetens IT-specialister blev ledande IT-personligheter i sina länder. Studien rekommenderar ett flertal fortsatta och utvidgade insatser på IT-området.

SAREC:s tematiska stöd via internationella och regionala forskningsinstitutioner och -nätverk är inriktat på fyra huvudsakliga områden – sjuk- och hälsovård, miljö och naturresurser, naturvetenskap och teknik samt samhällsvetenskap och humaniora. Författarna bedömer stödet som i bred bemärkelse relevant för de svenska biståndsmålen, för millenniemålen och för utvecklingsländernas behov. Valet av kanaler och teman är på det hela taget adekvat. Kostnadseffektiviteten bedöms sammanfattande positivt. Författarna väljer dock att stanna vid relativt grunda effektivitetsbedömningar.

SAREC:s huvudlinje att lämna basstöd till organisationernas och nätverkens hela verksamhet framför att öronmärka till särskilda projekt bedöms positivt. Nya och utmanande frågor och ämnen har dock inte tagits upp på ett adekvat och systematiskt sätt. SAREC:s uppföljnings- och utvärderingsaktiviteter bedöms som svaga, liksom de strategiska länkarna mellan SAREC-finansierad verksamhet på internationell respektive regional nivå och de på land-nivå.

Studien rekommenderar bland annat att den samlade utvecklingsforskningen i Sverige och i u-länder kring gemensamma utvecklingsfrågor förstärks och att forskning definieras som ett tvärssektoriellt arbetsområde i det bilaterala samarbetet. Vidare råder de SAREC att ytterligare utveckla samarbetet med de regionala tematiska forskningsnätverken och att utnyttja samarbetsorganisationernas erfarenheter för till exempel programidentifiering, för uppföljning och kontroll, och för personalutbyte. Slutligen förelås även att SAREC:s uppföljnings- och utvärderingsfunktion stärks, inklusive instrumenten för mätning av resultat och kapacitetsutveckling.

Två studier har gjorts angående Sidas stöd till svensk u-landsforskning. Effekterna på det svenska forskarsamhället i dess helhet bedöms som begränsade, främst på grund av att stödet är marginellt i sammanhanget, men betydelsefullt för vissa forskargrupper.

De två studierna är överens om att omfattningen på den totala finansieringen av svensk u-landsforskning är för litet. En av studierna anser dock att Sidas stöd är rimligt. Båda studierna konkluderar att finansieringen av svensk u-landsforskning behöver ökas, enligt en av studierna främst från andra forskningsfinansiärer, enligt den andra studien också från Sida.

De svenska högskolornas deltagande i u-landsforskningen varierar kraftigt. Fem högskolor av Sveriges totalt 39 lärosäten tar emot drygt 60 procent av SAREC-medlen via U-FORSK, Swedish Research Links, bilaterala program, regionala och internationella program, samt hiv/aids. Författarna finner SAREC:s stöd alltför koncentrerat till ett fåtal lärosäten, samt att tydliga kriterier för urval av samarbetsinstitutioner i Sverige saknas. Vidare ser de

beslutsfattandet avseende svensk medverkan i det bilaterala forskningssamarbetet som mindre transparent. SAREC:s administrativa hantering av anslagsprocessen bedöms som rimlig. De föreslår att urvalsförfarandet inom det bilaterala forskningssamarbetet görs mer öppet och transparent.

En av de två rapporterna förordar att SAREC:s stöd till svensk u-landsforskning styrs mer av Sidas och av utvecklingssamarbetets behov, det vill säga att relevansen av stödet i förhållande till utvecklingssamarbetet på så sätt höjs.

Författarna finner de operativa målen för forskningsstödet varken mätbara i kvantitativa eller kvalitativa termer, eller på ett adekvat sätt uppföljda eller relaterade till PGU. Sambandet mellan övergripande policies, Sidas övergripande mål, målen för SAREC:s verksamhet som helhet och målen för stödet till svensk u-landsforskning behöver klargöras. Författarna rekommenderar att SAREC formulerar nya, operativa mål för stödet till svensk u-landsforskning.

De påpekar även att SAREC agerar på två olika spelplaner. Olika mål och regelverk gäller för SAREC:s insatser i det internationella utvecklingssamarbetet, respektive i svensk u-landsforskning, där de förra påverkas av vilken betydelse som tillskrivs forskningssamarbetet inom utvecklingssamarbetet, medan de senare påverkas av intresset hos andra finansiärer för den u-landsinriktade forskningen.

Ett nytt uppföljningssystem med administrativ och ekonomisk täckning bör utvecklas, som lämnar kvalitativ och kvantitativ rapportering om vetenskapliga resultat och utvecklingsrelevans.

I organisationsstudien ses SAREC:s organisationsform som en kombination av biståndsmyndighet och forskningsråd. SAREC:s mandat uppfattas som relativt tydligt inom Sida. Det finns dock en potential för ytterligare integrering, samarbete och synergieffekter mellan SAREC och övriga Sida. Mål- och resultatdialogen med regeringskansliet behöver intensifieras, liksom den egna systematiska resultatuppföljningen. Att forskningssamarbetet har en egen anslagspost ses som motiverat. SAREC bedöms som underdimensionerat i förhållande till sina arbetsuppgifter. Utmaningen för SAREC är att utveckla sitt arbetssätt och skapa den flexibilitet som erfordras för att genomföra forskningssamarbetet i enlighet med mål och strategiska prioriteringar.

Sida rekommenderas intensifiera en erfarenhets- och resultatbaserad policyutveckling avseende forskningens roll i utvecklingssamarbetet, med tydliga länkar till fattigdomsfrågorna. Det bör övervägas att välja forskning som ett profilområde i en eventuell utbudskoncentration. Sida föreslås kunna bli ”lead agency” inom forskningssamarbetet. Vidare rekommenderas att dialogen med regeringskansliet, liksom samverkan med andra avdelningar inom Sida och utlandsmyndigheterna intensifieras. SAREC:s organisationsstruktur bör utvecklas ytterligare för att öka flexibiliteten och effektiviteten och minska sårbarheten.

I det relativt omfattande rapportmaterialet återkommer några centrala teman. Dit hör utvecklingsforskningens växande betydelse, inte minst på grund av globaliseringen, som gör att mycket av den så kallade u-landsforskningen blir relevant också för forskning i Sverige. Författarna rekommenderar genomgående ökade resurser till utvecklingsforskningen och att Sverige lyfter forskningssamarbetets betydelse internationellt. Vidare bedöms det svenska forskningssamarbetet generellt positivt, med slutsatsen att Sida borde kunna spela en ledande roll internationellt på området. Ett andra tema är de krav, som ställs av PGU och Parisagendan på SAREC:s bilaterala program. Även om några författare förordar att Sida definierar forskningssamarbetet som tvärssektoriellt och därmed undantaget från regeringens krav på sektorkoncentration inom det landorienterade biståndet, föreslår ingen att forskningssamarbetet skulle undantas från Parisagendans krav på till exempel harmonisering och lokalt ägarskap. Ett tredje tema är forskningssamarbetets utvecklings- och fattighedsrelevans, där studierna förordar att SAREC analyserar sin verksamhet i ett fattighedsperspektiv i syfte att höja fattighedsrelevansen. Flera författare efterlyser också mer arbete med mål-, policy- och strategifrågor, respektive med mål- och resultatstyrning. Vidare föreslås ett strategiskt arbete med inriktning på valet av kanaler och teman för forskningssamarbetet. På flera områden föreslås också förstärkta länkar mellan SAREC-finansierad verksamhet och andra intressenter i dess resultat. SAREC:s framgångar med de fokuserade satsningarna på institutionell utveckling bilateralt och på basstöd internationellt och regionalt inbjuder till fortsättning. Slutligen lämnas också en serie konkreta rekommendationer angående hur SAREC kan uppnå förhöjda effekter av sina insatser.

1. Uppdraget

Sida har regeringens uppdrag att bidra till att stärka utvecklingsländers forskningskapacitet främja forskning som bidrar till fattigdomsbekämpning och en rättvis och hållbar global utveckling. Sida skall vidare bidra till att stärka utvecklingsrelevant forskning i Sverige. Målen för verksamhetsgrenen forskning är enligt Sidas regleringsbrev att fortsatt stöd skall ges:

- till fattiga utvecklingsländer att bygga upp goda forskningsmiljöer; att utbilda forskare; och att utveckla metoder för planering, prioritering och finansiering av forskning;
- i form av finansiella och vetenskapliga resurser i syfte att stödja produktion av ny kunskap och att främja användandet av forskningsresultat som är av vikt för utvecklingsländers utveckling;
- till att främja vetenskapligt samarbete mellan forskare i Sverige och i utvecklingsländer samt deltagande av svenska forskare i utvecklingsrelevant forskning och forskningssamarbete.

Inom Sida hanteras verksamhetsgrenen forskning av avdelningen för forskningssamarbete, SAREC, som är en av myndighetens fem ämnesavdelningar. Ramanslaget för 2006 under anslagsposten 8:1. 32 Forskning uppgår till 975 mnkr, vilket utgör cirka sex procent av Sidas del av biståndsanslaget. Beloppet beräknas öka nominellt de närmaste åren, så att det även fortsattvis motsvarar cirka sex procent av det totala anslaget.

Sidas forskningsnämnd beslutar om stöd till internationella forskningsprogram, stöd till forskning i Sverige om utvecklingsländerna, sammansättning och mandat för vetenskapliga referensgrupper för stödet till forskningen i Sverige om utvecklingsländer, samt inom av generaldirektören fastställda ramar om stöd till regionalt forskningssamarbete.

Utbetalningarna genom SAREC åren 2001–2005, fördelade på typ av forskningsprogram, framgår av nedanstående sammanställning (mnkr):

	2001	2002	2003	2004	2005
U-FORSK	76,1	83,6	88,0	94,2	98,9
Swedish Research Links	8,0	8,0	9,2	17,5	29,1
Bilaterala program	216,4	224,2	183,1	217,7	249,1
Regionala program	190,6	207,1	207,5	186,9	184,0
Internationella program	258,3	249,8	239,1	251,1	273,3
Övrigt	0,6	4,7	16,1	6,6	12,6
Totalt	750,0	781,4	743,0	774,0	847,0

Sida har i regleringsbrevet för 2006 erhållit uppdraget att genomföra en översyn av verksamhetsgrenen forskning. Resultatet ska redovisas till regeringen senast den 31 december 2006. Sekretariatet för Utvärdering och Intern Revision (UTV) har åtagit sig genomförandet och lagt ut fem delstudier av stödet till bilateralt forskningssamarbete, till samarbetsuniversitetens IT-funktion, till regional och internationell forskning samt till svensk u-landsforskning, respektive av SAREC:s organisation. Samtidigt har Sidas forskningsnämnd genomfört en utvärdering av Sidas u-landsforskningsråd. Ett omfattande material har producerats. Föreliggande dokument, som följer materialets struktur, utgör en syntes av det.

2. Att stärka utvecklingsländernas forskningskapacitet

2.1 Programmet

En tredjedel av Sidas forskningsstöd riktas till bilaterala samarbetsprogram med forskningsinstitutioner i Sveriges samarbetsländer. Detta bilaterala forskningssamarbete, som inleddes 1975, syftar till att stärka utvecklingsländernas forskningskapacitet och till att förbättra deras tillgång på kunskap av central betydelse för fattigdomsbekämpning.

De första tio årens bilaterala forskningssamarbete kanaliserades till sin största del genom nationella forskningsråd i samarbetsländerna. Då dessa i många fall visade sig sakna förmåga att prioritera forskningsändamål på vetenskapliga grunder, kompletterades insatserna med en individuell forskarutbildning enligt den så kallade sandwichmetoden (se nedan). Utbildningen av forskare kom att aktualisera investeringar i infrastruktur och utrustning. Med hjälp av ytterligare insatser inom bibliotek och arkiv sökte det svenska stödet befrämja tillkomsten av nödvändiga forskningsmiljöer. Programmet har därmed sedan nittioalet erhållit en allt starkare inriktning på institutionell snarare än individuell utveckling. Vidare är strävan idag både att stöda framväxten av en forskningskultur vid de nationella universiteten och att bidra till uppkomsten av nationella forskningsstrategier, som är samordnade med ländernas strategier för utveckling och för fattigdomsbekämpning.

Sida ser en nationell forskningskapacitet som vital för att en nation skall kunna skapa en egen analyskapacitet och kunna hantera sina egna utvecklingsprocesser. En egen forskningskapacitet gör det också möjligt för landet att tillgodogöra sig internationella forskningsresultat och att bidra till det globala, gemensamma kunnandet. Att stärka universiteten, som huvudagenter för forskning och forskarutbildning, ger en grund för att utveckla kunskap, mänskliga resurser och forskningsstrategier. Tanken är att varje land skall ha åtminstone ett forskningsuniversitet, som med tiden också kan bli en resurs för tillkomsten av en mer utbyggd nationell forskning och högre utbildning. Vidare gör en egen forskningskapacitet det möjligt att bättre anpassa landets sekundär- och tertiärutbildning till dess utvecklingsstrategier, samtidigt som den kan förmedla internationellt kunnande av relevans för landets utveckling.

Under 2004 utbetalades drygt 223 mnkr till bilaterala samarbetsprogram i fjorton länder. Som en del av föreliggande översyn av forskningsstödet genom Sida har fyra av dem granskats i form av oberoende studier – Bolivia, Moçambique, Nicaragua och Tanzania – på vars basis även en sammanfattande rapport har författats. Författarna har särskilt granskat programmens resultat, effekter och relevans, effekternas hållbarhet samt verksamhetens kostnadseffektivitet. De har också studerat hur programmens utformning och genomförande påverkat resultaten. En fristående studie har genomförts avseende det IT-stöd, som sedan åtta år lämnats till de akademiska samarbetsinstitutionerna.

2.2 Studie av de bilaterala samarbetsprogrammen

Relevans

Författarna bedömer att den metod SAREC använder – bedömningar med hjälp av vetenskapliga kommittéer, interna och externa rådgivare – för att identifiera ändamålen för samarbetet säkerställer att dessa är relevanta i den bemärkelsen, att de svarar mot av samarbetsparterna prioriterade behov. Huruvida de också svarar mot prioriterade utvecklingsbehov i länderna är en annan fråga. Det är inte alltid enkelt att kombinera ambitionen att skapa en akademisk forskningskapacitet med önskemålet om forskningsresultat, som snabbt kan tillämpas. Konklusionen är att ett flertal SAREC-projekt kan vara relevanta för fattigdomsbekämpning, men att effekterna vanligen i så fall uppstår på ett indirekt och långsiktigt sätt.

Måluppfyllelse

De fyra landprogrammen befinner sig i olika faser av utveckling. De kan därmed illustrera skilda aspekter av forskningssamarbetet och tillsammans ge underlag för en bredare bedömning av det. En fundamental sådan är att övergången till ett arbetssätt, mer fokuserat på institutionell kapacitetsutveckling, har haft en positiv effekt både på verksamheten vid de akademiska institutionerna och på samarbetets kostnadseffektivitet. Kombinationen av direkta projektinsatser med insatser inom ledning, infrastruktur och strategiutveckling har generat goda resultat inom de fyra ländernas universitetsväsenden.

Sidas ansats i samarbetet har i allmänhet en processorienterad karaktär, vilket ger utrymme för flexibilitet under genomförandet. Förväntade resultat och effekter kvantifieras därmed sällan i detalj i förväg, vilket författarna påpekar försvårar mätningen av samarbetets effekter. De söker i stället bedöma verksamheten i de fyra länderna på en mer aggregerad nivå, och finner den ligga väl i linje med huvudmålen för det bilaterala forskningsprogrammet – även om denna måluppfyllelse av olika skäl varierar betydligt mellan projek-

ten inom olika institutioner. De bedömer att verksamheten överlag ligger fullt ut i linje med huvudmålet, att stärka ländernas forskningskapacitet. De fyra ländernas nu befintliga forskningskapacitet hade inte kommit till utan SAREC-stödet. I åtminstone ett land håller också en eftersträvad forskningskultur på att uppstå.

Vidare redovisar studien att forskningsstödet resultat endast i begränsad utsträckning kommer till användning i samhället utanför universitetsvärlden eller i den privata sektorn, och endast tillfälligtvis tillämpas i verksamheter med fattigdomsinriktning. Länken mellan forskningsaktiviteterna och den nationella fattigdomsbekämpningen är ofta svag, inte minst i de fall där båda områdena saknar strategisk styrning. Som ett tänkbart skäl nämns att SAREC möjligen inte understryker behovet av fattigdomsbekämpning i projekturvalet, som ett annat att välfärdstillväxt endast uppstår som en indirekt effekt av ökade kunskaper. Författarna menar att en mer direkt koppling till fattigdomsfrågorna kan uppnås utan att kvaliteten på forskningen eller på forskarutbildningen behöver bli lidande.

De finner vidare att samordningen mellan forskningssamarbetet andra Sida-stödda – eller övriga givarstödda – projekt och program i respektive land i allmänhet kan förbättras. Där finns en inte utnyttjad möjlighet för Sida dels att använda den skapade forskningskapaciteten i andra projekt, dels att låta andra Sidafinansierade verksamheter generera uppslag och därmed ge upphov till mer fattigdomsrelaterad forskning inom universiteten.

Enligt författarna uppnås samarbetets effekter – en fungerande forskningskapacitet – genom en stegvis utveckling i tre faser. Den första fasen, som innehåller ett omfattande stöd till akademisk forskarutbildning och till viss utrustning, uppvisar i allmänhet inte någon större produktion utöver den akademiska avhandlingen. I den andra fasen, där stödet till forskarutbildning minskar men där behovet av insatser inom utrustning och projektfinansiering ökar, börjar både nätverkandet och produktionen bli mer omfattande. Det är i den tredje fasen, som projekten kan börja visa styrka och en oberoende produktion. Då har de med sin dokumenterade produktivitet också blivit konkurrenskraftiga ansökare av forskningsanslag och börjat dra på andra finansieringskällor än Sida. Sida kan börja dra ned sitt stöd.

Det övervägande antalet projekt i de fyra studerade landprogrammen befinner sig enligt skribenterna fortfarande i fas ett eller två, medan några projekt i Tanzania är på väg in i fas tre. Övergången till kombinerade program med inslag även av lednings-, infrastruktur- och strategistöd har bidragit till att förkorta etableringstiden. Ett flertal olika effekter av samarbetsprojekten noteras, såsom regionalt publicerade artiklar, läroplansöversyner, internationellt forskningssamarbete och -nätverk, samt forskningsstrategier.

Kostnadseffektivitet

Programmets kostnadseffektivitet bedöms positivt av författarna, även om de också anger att bedömningarna kompliceras av att förväntade resultat och effekter, som ovan nämnts, sällan kvantifieras i detalj i förväg. Att bygga forskningskapacitet är en komplicerad och långsiktig process, som kräver både deltagande, tålamod och resurser. Vägen till målet kan vara påtagligt krokig, men det ovan nämnda skiftet till en mer institutionell ansats i samarbetet har bidragit till en högre effektivitet i genomförandet. Förbättrade lednings- och administrativa strukturer i programmen har likaså höjt effektiviteten. Ytterligare effektivitetsvinster skulle stå att hämta ur ett förbättrat samarbete mellan olika forskare och mellan skilda projekt. Vidare uppskattar skribenterna Sidas strävan att förlägga mer av ansvaret för hanteringen av finansiella resurser till samarbetsinstitutionerna, men pekar på risken för förseningar och för att tilldelade resurser underutnyttjas.

Vissa effektivitetsproblem har identifierats avseende användningen av den svenska akademiska resursbasen för kapacitetsutvecklingen, bland annat i att finna relevanta partners i Sverige, som också kan avsätta tillräcklig tid och andra resurser för samarbetet. Den flitigt använda så kallade sandwichmodellen bedöms ha fördelen att flertalet kandidater gör sin forskning på ämnen av lokal relevans, men också nackdelen att de ofta avkrävs omfattande undervisningsinsatser under hemmavistelserna, vilket förlänger deras studier. Den senare effekten är tydligast i de fall, där institutionerna ännu saknar en etablerad forskningskultur.

Skribenterna rapporterar även att Sidas samarbetspartners genomgående uttrycker uppskattning av själva samarbetsrelationen med SAREC:s personal och av flexibiliteten i programmet, som bedöms bidra på ett värdefullt sätt till effektiviteten.

Hållbarhet

Skribenterna analyserar hållbarheten hos samarbetets effekter i fyra hänseenden – akademiskt, institutionellt, organisatoriskt och finansiellt. De finner att i de fall, där samarbetet resulterat i en stödjande forskningsmiljö, har också universitetets akademiska anseende påverkats positivt, något som även har väckt en extern uppmärksamhet. Samtidigt hotas på skilda håll den kritiska massa, som krävs för en akademisk hållbarhet, av otillfredsställande arbetsvillkor, löner och andra finansiella möjligheter. På längre sikt är inte heller forskningskontrakt och givarfinansiering en god bas för att upprätthålla forskningskapacitetens kvalitet. Vidare saknas i tre av de fyra länderna en forskningskultur, som skulle kunna göra samarbeteffekterna även institutionellt hållbara. Sammanfattningsvis finner författarna att alltför många samarbetspartners nöjer sig med ett fortsatt stöd från Sida utan att aktivt söka annan finansiering av sin forskning, och menar att olika aspekter av hållbarhet borde beaktas mer systematiskt i beredningarna av nya insatser.

Programutformning

I studien ingår vidare en särskild diskussion kring hur SAREC:s landprogram utformas och genomförs. Sida är en av de få givarna, som satsar på att bygga en institutionell forskningskapacitet. Det är också det bilaterala program, som har fungerat längst med i huvudsak oförändrade mål, men med fortsatt förändring av metoder och strategier på basis av erfarenheter och nya kunskaper. Effekten därav är bland annat en konsistens på policynivån, som ger samarbetet en värdefull tillförlitlighet. Vidare noterar författarna att SAREC både tillämpar långsiktiga samarbetsstrategier och är kapabelt att ingå långsiktiga åtaganden, något som är nödvändigt för att kunna bygga forskningskapacitet hos svaga institutioner. De uppskattar också den ovan nämnda struktureringen av samarbetet i faser som en förnuftig metod att gemensamt planera och genomföra det.

Att programmet är efterfrågestyrt framhålls som ytterligare en styrka. Urvalet av samarbetsinstitutioner baseras på prioriteringar i samländerna. Svenska samlbetspartners hjälper till att bygga den kapacitet, som har identifierats av deras partners. Det, tillsammans med den ovan nämnda gradvisa förflyttningen av administrativt ansvar till samlbetslänerna, förstärker deras ägande av projekten. Skribenterna uppskattar också den variation i samlbetsformer, som samlbetsbetet rymmer, vilket ytterligare ökar möjligheterna att skapa hållbara forskningsmiljöer.

Genomförande

I sin sammanfattning lyfter författarna fram några starka sidor hos genomförandet av forskningssamlbetsbetet. Det lyckas i allmänhet säkerställa högt kvalificerade akademikers deltagande i projekten. Att samlbetsinstitutionerna gradvis alltmer inom SAREC-programmen kan söka partners i sina egna regioner har varit positivt för effektiviteten. Det stimulerar tvärvetenskaplig forskning. Ett växande inriktning på forskningsmiljö har givit upphov till policy-, lednings- och administrativt orienterade insatser. Överföringen av finansiellt ansvar har stärkt den institutionella kapaciteten och möjliggjort en anpassning till lokala regler och förhållanden. Och att söka finansiering i konkurrens har blivit en värdefull läroprocess. Vidare har ansträngningarna att koppla forskningen till läroplansutveckling resulterat i en förbättrad återföring av kunskaper från forskningen till undervisningen.

Även vissa svaga sidor har identifierats hos programgenomförandet. I det föregående har nämnts en bristande samordning mellan forskningssamlbetsbetet och de svenska ambassaderna och övriga Sidaprogram i respektive land, respektive ett bristande samlbetsbetet mellan olika SAREC-finansierade projekt inom ett och samma samlbetsavtal. Vidare påpekas i rapporten att urvalet av forskningsprojekt inom flertalet institutioner behöver göras mer transparent och mindre utsatt för ingripande av icke kompetenta personer. De påpekar även att det inte är lätt att utveckla olika delarna av en forskningsmiljö på ett kongruent och samtidigt sätt.

På managementsidan framhålls den styrka, som engagemanget och kompetensen hos SAREC:s personal utgör, och att samarbetet rymmer en gemensam och öppen läroprocess. De svenska ambassadernas gradvis ökade engagemang i samarbetet, som också har bidragit till att stimulera det nämnda projektägarskapet, välkomnas. Samtidigt påpekar författarna att Sida ibland visar överseende med förseningar och oklarheter i medelsförvaltning. Programmet har dessutom ännu svaga system för uppföljning och utvärdering. Sida skulle också kunna i högre grad sprida olika resultat av forskningsprojekten.

Rekommendationer

Rapporterna identifierar ett par utmaningar för forskningssamarbetets utformning, områden där förbättringar av vikt kan genomföras. En är att det svenska biståndets mål att bidra till fattigdomsbekämpning inte alltid lätt förenas med de specifika målen för forskningssamarbetet, till exempel i valet av samarbetsländer. Att hitta rätt balans mellan samhällelig forskningsrelevans och utveckling av forskningskapacitet utgör en annan utmaning. En tredje är spänningen mellan de skilda ansatser för genomförande och administration, som tillämpas inom Sidas landprogram och i SAREC:s bilaterala forskningssamarbetsprogram, där det senare behållit delar av sitt oberoende och sin metodik från tiden före sammanslagningen med Sida 1995. En fjärde rör avvägningen mellan önskemålen om efterfrågestyrning respektive samverkan med den svenska högskolevärlden. Författarna framhåller också risken att ett aldrig sviktande givarstöd kan skapa ett permanent givarberoende.

I sin övergripande rekommendation förordar de med kraft att programmet fortsätter, och att det vidareutvecklar samarbetet mellan universitet och samhälle, synergier med andra Sidafinansierade aktiviteter, den fokuserade kapacitetsutvecklingen och länken mellan forskningsutbildning och utbildningsprogram.

Vad avser utformningen av samarbetsprogrammen rekommenderar de att också länken till utbildningsprogrammen tas med, att samarbetet mellan olika SAREC-finansierade forskare stimuleras, att hållbarhetsaspekterna beaktas bättre, och att gällande policy angående svenska universitets deltagande klargörs och diskuteras med alla intressenter.

För genomförandet av det bilaterala forskningssamarbetet förordar författarna att högre prioritet ges åt forskning som direkt eller indirekt bidrar till bekämpningen av fattigdom och till den ekonomiska tillväxten, att kapacitetsutvecklingsprogrammet breddas till att även omfatta utveckling av policies, management, kommunikation och transparenta system för bedömning och urval av forskningsförslag, möjlighet till finansiering av nypromoverade doktorers arbete och arbetsvillkor.

Vidare förordas ett bättre samarbete med användarna av forskningsresultat respektive mellan de offentliga och privata sektorerna för att utveckla gemen-

samma forsknings- och innovationspolicies. En aktiv samordning av forskningsstödet med andra givare föreslås, så nära genomförandenivån som möjligt, liksom fasade och avslutade bilaterala tidplaner. Slutligen förordas också att en heltidskoordinator placeras i ett samarbetsland under inledningen av ett bilateralt samarbete.

På managementsidan rekommenderar författarna att ett heltäckande system för rapportering, uppföljning och utvärdering utvecklas, inklusive indikatorer och resultatanalys, att SAREC stödjer universiteten att utveckla sin egen finansiella kontroll och att definiera indikatorer för sina egna mål, att SAREC följer enskilda forskare och forskningsprojekt och snabbt reagerar på och har en dialog med universiteten om förseningar och tvivelaktig medelsanvändning, och att SAREC inskräper betydelsen av att samarbetsparterna planerar för en framtid utan omfattande bistånd.

2.3 Studie av det informationstekniska stödet

Sedan 1998 har Sida utformat ett särskilt stöd för att ge universiteten i samarbetsländerna och deras forskare tillgång till Internet och därmed till ett förstärkt vetenskapligt informationsutbyte. Stödet har syftat till att utveckla den informationstekniska (IT-) infrastrukturen vid de institutioner, som har samarbetsavtal med Sida. Insatser har inletts i alla tolv länder, där SAREC har pågående program, och har avslutats i hälften av dem. Insatserna har anpassats till behoven i respektive fall och har berört områden som IT-planering, datorer, nätverk, Internet, e-post, infrastruktur, teknisk utbildning, användarutbildning, videokonferenser, administrativa system, bibliotekssystem och elektroniska tidskrifter. Även högre utbildning på IT-området har ingått. Sammanlagt har under åtta år cirka 300 mnkr investerats i detta program.

Författarna av studien, finner att flertalet projekt inom detta program har uppnått sina mål och dessutom nått resultat utöver förväntan. Den tack vare stödet skapade IT-kompetensen har lämnat ett starkt bidrag till förbättrad forskning och undervisning och även till en begynnande förbättring av administrativa funktioner. Till effekterna av stödet hör bland annat att forskare nu har tillgång till litteratur, databaser och andra källor, kan samarbeta med kolleger över världen, skriva och kommentera artiklar och andra vetenskapliga texter, och kan utveckla kurser och annan undervisning, samt handleda och betygsätta studenter på elektronisk väg. För studenternas del har stödet bland annat givit tillgång till kursmaterial och andra resurser som komplement till föreläsningar, möjligheter till virtuellt deltagande i undervisning och elektronisk kommunikation med universitetets olika funktioner. Inom administrativa funktioner har gammaldags pappersbaserade rutiner kunnat mönstras ut, samtidigt som tjänstemännens kompetens och förmåga att svara på framställda krav har ökat. Även samhället har kunnat dra nytta av IT-kompetensen dels hos utbildad personal, dels genom IT-baserad undervisning.

Några av de mest intressanta effekterna av stödet var inte planerade, till exempel att universitetens IT-specialister blev ledande IT-personligheter i sina länder, att den IT-politik och -planering som utvecklats i de aktuella projekten har stått modell för motsvarande satsningar i den offentliga sektorn, och att den Sidafinansierade infrastrukturen har gjort det möjligt för andra projekt att ta form och få finansiering.

Av tolv igångsatta projekt har fyra haft mer betydande problem. Främst har orsakerna till problemen funnits i projektens utformning (kortsiktig, ofullständig eller icke uppdaterad design), bristande individuell eller institutionell kapacitet på mottagarsidan, tvivelaktiga inköps- och finansiella rutiner, svag inventarietkontroll, låg hållbarhet hos uppnådda effekter, otillräcklig tillsyn samt förseningar i genomförandet.

Till lärdomarna författaren vill förmedla hör att införandet av IT, där det tidigare saknades, kan få stora och oväntade effekter, även utanför universiteten, och att valet av lokalt ansvarig personal, liksom av svensk partner, kan få helt avgörande betydelse för utfallet av samarbetet.

Mot bakgrund av sina resultat och sin analys rekommenderar han ett flertal fortsatta och utvidgade insatser på IT-området, även utanför forskningsvärlden.

3. Att stödja utvecklingsinriktad forskning internationellt och regionalt

3.1 Programmet

Sida stödjer via internationella och regionala forskningsinstitutioner och -nätverk sådan forskning, som kan leda till nya kunskaper, processer eller produkter av intresse för bekämpningen av fattigdom och för att främja en hållbar utveckling. Dessa internationella och regionala forskningsprogram skapar länkar till nationell forskning i de fattiga länderna och drar samtidigt på relevant forskning på global nivå. Svenska forskare deltar i ansträngningarna både i sin reguljära samverkan med det globala forskningssamfundet och i olika Sidafinansierade initiativ och samarbetsprojekt.

De regionala forskningsnätverken bidrar till utvecklingen av nationell forskning genom utbyte och samverkan. De kan också bidra med komparativa analyser, gemensamma projekt och annat gemensamt agerande. Styrkan och värdet hos de regionala nätverken beror av deras förmåga att samverka med nationella forskare och att artikulera ”sydliga” perspektiv i internationell forskning och debatt. Samtidigt kan dubbleringar mellan regionala och internationella forskningsnätverk leda till fragmentering av forskning och forskningsresurser, liksom till konkurrens mellan forskare. Sida utgår i sitt agerande både från önskemålet om pluralism i forskningen och från behovet att undvika onödig dubblering och externt drivna forskningsagendor.

Huvudsyftet med de internationella forskningsprogrammen är att identifiera uppmärksammade forskningsområden och att främja relevant forskning där. De har också uppgiften att främja att forskningsresultat kommer till användning i tredje världen. Bakom Sidas strävan att stödja sådan kunskapsutveckling ligger en vilja att stödja forskning med anknytning till FN:s fackorgan för att stärka deras förmåga att arbeta normativt och rådgivande. Vidare stödjer Sida här integreringen av forskare från svaga forskningsmiljöer i internationella forsknings sammanhang, i första hand genom institutionella engagemang. I sitt stöd till internationella forskningsprogram eftersträvar Sida fokusering och kontinuitet. För att kunna lämna ett långsiktigt effektivt stöd avser Sida fortsätta att i första hand lämna ett basstöd till deras kärnfunktioner framför specifika forskningsprojekt.

Det tematiska forskningsstödet från Sida riktas till fyra huvudområden – sjuk- och hälsovård, miljö och naturresurser, naturvetenskap och teknik, samhällsvetenskap och humaniora. Stödet till hälsoforskning fokuseras på sambanden mellan hälsa och fattigdom, respektive mellan god hälsa och välbefinnande. Det kanaliseras i första hand via större, internationella forskningsprogram, som ofta har flera finansiärer, främst till WHO och några av dess internationella forskningsprogram. Aktuella forskningsteman är tropiska och andra infektionssjukdomar, vaccinforskning, hiv/aids, sexuell och reproduktiv hälsa, hälsosystem samt organiseringen av själva hälsoforskningen.

Stödet till forskning om miljö och naturresurser är inriktat på sådana problematiska ekologiska villkor och miljöförstöring, som är länkade till fattigdomsproblematiken. Till temana hör marina ekosystem, skogsforskning, hållbara metoder för torrlandsbruk och integrerade produktionssystem. Ett omfattande stöd går till Konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning (CGIAR).

Inom naturvetenskap och teknik söker SAREC bygga forskningskapacitet på ingenjörs- och naturvetenskapsområdena. Stöd lämnas inom basvetenskaper som matematik, fysik, kemi och biologi samt till forskning kring sådant som teknikpolicy, stadsmiljöproblem, katastrofförebyggande, bioteknik samt energiteknik och -politik. Stödet riktas till internationella och regionala forskningsnätverk och -institutioner.

Forskningsstödet inom samhällsvetenskap och humaniora fokuseras på att försöka förstå sådana sociala processer, som leder till långsiktigt hållbar utveckling. Det kanaliseras i första hand via regionala samarbetsinstitutioner, som täcker ett brett spektrum av samhällsvetenskap och humaniora och som främjar framväxten av större, regionala forskningsnätverk. Framträdande teman är bland annat demokrati och mänskliga rättigheter, freds- och konfliktforskning, social utveckling, jämställdhet, ekonomi och fattigdom, miljöekonomi, arkeologi samt sociala aspekter av hiv/aids.

Det tematiska forskningsstödet från Sida till internationella och regionala forskningsprogram uppgick under 2005 till närmare 460 mnkr, motsvarande 54 procent av de sammanlagda utbetalningarna genom SAREC under året. Som ett led i översynen av SAREC har detta stöd granskats av en grupp internationella forskare och utredare. De har haft uppgiften att särskilt granska om SAREC:s val av kanaler för stödet är adekvat, om den nuvarande insatsportföljens sammansättning är effektiv, i vilken grad SAREC:s beredningsprocedurer säkerställer att stödet får en relevant inriktning och om SAREC:s uppföljningsmekanismer säkerställer att bidragen får effekt.

3.2 Studien

Författarna anför flera principiella reservationer inför uppgiften att mäta sådant som effektivitet, kostnadseffektivitet och hållbarhet hos effekterna av SAREC:s stöd. En är att de eftersträvar och uppnådd effekter, som stödet

bidrar till, uppstår som resultat av ett flertal faktorer, varav SAREC-stödet endast är en. En annan är att olika forskningsteman och -kanaler kompletterar varandra och påverkar resultaten för varandra. En tredje är att en insats i många fall syftar till flera olika mål. Med dessa reservationer presenterar de sina mer sammanfattande observationer.

Relevans

De finner att SAREC-stödet i bred bemärkelse är relevant både för de svenska biståndsmålen, för millenniemålen och för utvecklingsländernas behov. Särskilt positivt bedömer de att Sida inte bara stödjer tillämpad forskning utan också grundforskning inom basvetenskaper som matematik, fysik, kemi och biologi och därmed bidrar till kapacitetsutveckling i ett helhetsperspektiv. Även stödet inom samhällsvetenskaperna, inte minst nationalekonomi, bekräftar SAREC-stödets utvecklingsrelevans. Det svenska strategiska tänkandet och finansiella stödet har till exempel bidragit till att det afrikanska ekonomiforskningskonsortiet AERC kunnat bibehålla sin dynamik och sin lyhörddhet inför pågående samhällsförändringar och till att det afrikanska samhällsvetenskapliga forskningsrådet CODESRIA har kunnat återta sin position som den ledande, oberoende samhällsvetenskapliga forskningsinstitutionen i Afrika. Författarna finner också att flera av SAREC:s bedömningar och forskningsdirektiv har hög utvecklingsrelevans, till exempel de som ger prioritet åt ämnen som hiv/aids, jämställdhet, demokratisk samhällsstyrning, samt freds- och konfliktforskning. De pekar också på att inriktningen av stödet på sådant som nationella hälsoforskningsystem i låginkomstländerna resulterar i en hög relevans för fattigdomsbekämpningen.

Författarteamet söker också bedöma, om än inte i önskvärd omfattning, huruvida valet av kanaler och teman för SAREC-stödet är adekvat. Det nuvarande valet emanerar historiskt enligt dem ur en önskan att delta i större, internationella forskningsansträngningar, som kan bidra till global kunskapsproduktion och påverka forskning och utveckling på landnivå. De finner denna strävan logisk, bland annat eftersom dessa större institutioner ofta är väl skötta, samtidigt som de i allmänhet har relativt god tillgång till olika slags resurser, vilket sammantaget bidrar till goda forskningsresultat. De behöver inte heller någon mer omfattande tillsyn från SAREC:s sida. För samarbetet på den regionala nivån noterar författarna en stor potential att minska skillnader mellan forskningskapaciteten i olika länder, att medverka till ett mer effektivt resursutnyttjande i fattiga länder, att öka värdet av forskningsresultat genom en ökad bredd och att hjälpa fattiga länders forskare att delta i globala nätverk. Samtidigt noterar de att regionala forskningsnätverk fungerar bäst, där det också finns en bas av nationell kapacitet och resurser, något som i allmänhet är särskilt problematiskt i de låginkomstländer, som är det svenska biståndets målgrupp. Sammanfattningsvis finner de att SAREC:s val av kanaler och teman på det hela taget är adekvat, även om vissa individuella förbättringar kan göras, dock endast gradvis.

De menar emellertid också att SAREC inte har märkat med att på ett adekvat och systematiskt sätt ta upp nya och utmanande frågor och ämnen. Bakgrunden är personalbrist och att policy- och strategiutveckling ännu har fått stå tillbaka. Större uppmärksamhet förordas för forskningsområden som demokrati och deltagande, konflikt och våld, miljö och energi, samt hälsosystem. De konstaterar vidare att SAREC kontinuerligt har strävat efter att testa uppbyggd forskningskapacitet på uppgifterna att lösa identifierade problem och att förbättra levnadsvillkor, något som inte minst varit tydligt inom medicinsk och samhällsvetenskaplig forskning. Samtidigt pekar de på den svårighet, som kan föreligga i det att förena en efterfrågestyrning av verksamheten med utbudspåverkade prioriteringar.

Måluppfyllelse

Det är när det gäller att bedöma SAREC-stödets effektivitet, det vill säga i vilken grad gjorda insatser har uppnått sina mål och därmed har bidragit till utvecklingseffekter, som teamet anför sina tydligaste reservationer. Resonemangen tenderar att bli generella. De internationella och större regionala organisationerna har i allmänhet goda mekanismer för att sprida sina forskningsresultat, några av dem också med inriktning på nationella myndigheter, till exempel CGIAR, AERC och CODESRIA. Flertalet organisationer utövar en gynnsam effekt på sina närmaste samarbetspartners, som ofta är forskare från låginkomstländerna. De fungerar också ofta väl vad avser vetenskapliga bedömningar, projektledning och samverkan med nationella forskare och beslutsfattare. Ett sätt enligt författarna att demonstrera effektivitet är att väl utnyttja den samarbetsmodell som skapats via FORMAS-programmet i CGIAR-systemet, en modell som ger svenska forskare möjlighet att under en tid verka vid CGIAR-institut. Sammanfattningsvis uttalar teamet att ett flertal program är högeffektiva – de har bidragit till att skapa forskningskapacitet och kunskap av relevans för specifika u-landsproblem. Många forskningsresultat används också för avsedda ändamål.

Kostnadseffektivitet

Frågan om det tematiska stödet är kostnadseffektivt får ett sammanfattande positivt svar, även om frånvaron av basdata angående kostnader, resultat och andra parametrar hos olika kanaler försvårar en verkligt användbar jämförelse mellan skilda kanaler och mellan olika forskningsteman. Författarna pekar dock på att SAREC kan höja kostnadseffektiviteten, till exempel genom att något sänka stödet till de internationella hälsoinstitutionerna och i stället stärka engagemanget på det regionala planet. SAREC skulle också kunna sänka sina kostnader genom att stödja nationell kapacitetsutveckling i trepartssamarbete med regionala institutioner, som till exempel det asiatiska tekniska institutet AIT, i stället för med svenska eller internationella institutioner.

Operativa frågor

Författarna har mer specifika kommentarer till de mer konkreta, operativa frågorna inom granskningsområdet. De finner till exempel att SAREC:s långsiktiga huvudlinje att i första hand lämna ett basstöd till organisationernas och nätverkens verksamhet framför att finansiera mer kortsiktigt intressanta projektfinansieringar har ett stort värde. Detta värde växer dessutom på grund av att olika internationella organisationer och privata stiftelser ökar sina anslag för projektfinansiering, samtidigt som deras beredskap att finansiera annat än väl definierade projekt sjunker. Även i de fall att SAREC-stödet utgör en mindre andel av institutionernas samlade resurser, skänker dem denna inriktning av stödet en flexibilitet och en ökad förmåga att just attrahera finansiering av nya forskningsprojekt.

Å andra sidan finner teamet att SAREC:s egna strategier, procedurer och kriterier för bedömning inte är kända av samarbetsparterna, vilket kan minska deras möjligheter att välja väg. SAREC kan till exempel ha avslutat en finansiering av goda skäl, men skälen har kanske inte meddelats. Kontakterna mellan olika SAREC-finansierade forskningsprogram inom samma sfär bedöms också för glesa. Samverkan mellan internationella och regionala tematiska forskningsprogram behöver artikuleras bättre.

Teamet noterar att SAREC:s uppföljnings- och utvärderingsaktiviteter behöver förstärkas. Ett stort antal projektutvärderingar har genomförts, men endast begränsad uppmärksamhet har ägnats åt resultat och effekter av biståndet samt åt strategiska frågor. Även återföring av erfarenheter till personalen, vidare utveckling av policies och förhållningssätt, och ett mer strategiskt förhållningssätt inom programmering efterlyses. En adekvat strategiutveckling förutsätter fortsatta studier i kombination med systematiska konsultationer med alla intressenter som en del av en vidare strategisk planeringsprocess.

Vidare finner de endast svaga länkar mellan SAREC-finansierade verksamheter på internationell respektive regional nivå och de på landnivå, vilket kan leda till att vissa angelägna behov faller mellan stolarna.

Rekommendationer

Författarna rekommenderar Sida att, tillsammans med olika statliga departement och forskningsstiftelser, förstärka den samlade utvecklingsforskningen i Sverige och i u-länder kring gemensamma utvecklingsfrågor.

I det bilaterala samarbetet bör forskning definieras som ett tvärsektorielt arbetsområde, som inte underkastas principen om sektorkoncentration.

De strategiska ramarna bör utvecklas vidare med hjälp av analytiskt arbete, formulering av regionala och tematiska strategier, avvägning mellan olika kanaler, ytterligare studier om effektiviteten hos alternativa insatsportföljer, samt kriterier för att inleda och avsluta forskningssamarbete.

Författarna föreslår även att samarbetet med de regionala tematiska forskningsnätverken vidareutvecklas i syfte att stärka samarbetet och lärandet mellan nätverken, intressentanalysen och -deltagandet i styrningen av dem samt deras ledning och administration, bland annat med avsikten att alltför kan tilldelas ett basstöd. Vidare bör samarbetet med dem underlättas praktiskt genom att öka kontraktstiden med utvalda samarbetspartners från tre år till fem, samt genom att minska tidsåtgången och förenkla rutinerna kring medelsöverföringarna. Sida bör också dra på samarbetsorganisationernas erfarenheter genom att upphandla kunskapstjänster från dem, såsom till exempel programidentifiering, uppföljning och kontroll, och genom att skapa ett personalutbyte mellan SAREC och dem.

Vidare råder de Sida att, tillsammans med andra givare, utveckla och harmonisera ansatser och kriterier för mätning av kapacitetsutveckling, basdata och indikatorer för samarbetet, samt standards för finansiell och verksamhetsrapportering. Uppföljnings- och utvärderingsfunktionen bör stärkas, helst avseende alla resurser och alla givare, och tillgången till arkivmaterial med hjälp av informations- och kommunikationsteknik förbättras. En mer aktiv återföring av erfarenheter rekommenderas, liksom ökade insatser inom kommunikation och spridning.

Det interna arbetet behöver förbättras genom att styrnings- och ledningsstrukturen för SAREC-programmet revideras, att plats bereds för u-landsrepresentanter i beslutsprocessen, och att arbetsfördelningen mellan SAREC och andra delar av Sida definieras bättre. Författarna förordar att personalsituationen vid SAREC förbättras genom att personaltätheten ökas till i nivå med jämförbara forskningsfinansiärer i Sverige, genom att tjänstemän stationeras ut regionalt, till exempel i Östafrika, Sydostasien och Centralamerika och genom att personalutvecklingen byggs ut till att även omfatta till exempel direkt samarbete med andra Sidaavdelningar, deltidsforskning och nya institutionella kontaktvägar.

4. Att stödja svensk u-landsforskning

4.1 Programmet

Sida lämnar ett omfattande stöd till svensk forskning om utveckling och -samarbete. Det direkta stödet kanaliseras via Sidas u-landsforskningsråd och via Swedish Research Links. Sidas u-landsforskningsråd (U-FORSK) utlyser både öppna anslag och anslag inom särskilda invitationsområden och syftar till att bygga upp och vidmakthålla en kunskapsbas av relevans för bistånds- och utvecklingsfrågor samt kapacitet för u-landsforskning i Sverige. U-FORSK utgör i allmänhet drygt 10 procent av stödet genom SAREC, eller närmare 100 mnkr under 2005. Swedish Research Links är ett särskilt program för forskningssamarbete med Sydafrika, Asien, Mellanöstern och Nordafrika, som administreras av Vetenskapsrådet (VR). De totala kostnaderna för Swedish Research Links uppgick 2005 till cirka 35 mnkr.

Vidare deltar svenska forskare som handledare av utländska doktorander och som parter i institutionell utveckling i det bilaterala forskningssamarbetet, och i de internationella forskningsnätverk och särskilda satsningar inom till exempel hiv/aids, som alla stöds av SAREC. Sammantaget räknar Sida med att stödet genom de bilaterala och multilaterala verksamheterna till svenska universitet, högskolor och forskningsinstitut i Sverige totalt är större i omfattning än U-FORSK. Därtill kommer också stöd från andra avdelningar vid Sida och från UD till forskning och områdesbevakning.

Sida ser den svenska u-landsforskningen som ett viktigt bidrag både till förståelsen av fattigdoms- och utvecklingsproblemen i tredje världen och till det svenska utvecklingssamarbetet. Samtidigt gör den fortgående globaliseringen det svenska samhället alltmer beroende av utvecklingen i de fattiga länderna. Analysen och debatten i Sverige om grunderna och förutsättningarna för utvecklingssamarbetet, och om villkoren och formerna för ett framgångsrikt sådant behövs och går vidare. Fortsatta grundläggande insatser krävs för förståelsen av hur olika fattiga länder fungerar vad avser statsskick, politik, ekonomi och social dynamik, liksom av hur externa krafter påverkar utvecklingen, till exempel genom handel, bistånd och militära interventioner. På ett flertal områden kan forskning också bidra direkt till utveckling, till exempel inom jordbruksproduktion, hälso- och sjukvård, samt varu- och tjänsteproduktion. Grundläggande forskning har i vissa fall kunnat lämna avgörande bidrag, till exempel avseende utrotande av smittkoppor och nya, högvakastande grödor.

Sidas stöd till svensk u-landsforskning har nu granskats i två fristående studier. En studie omfattar hela SAREC:s stöd till svensk u-landsforskning medan den andra, som har upphandlats av Sidas forskningsnämnd, behandlar U-FORSK. I följande avsnitt redovisas båda rapporterna, vars sifferunderlag varierar något men vars analyser och slutsatser ligger nära varandra.

4.2 Studierna

Forskningssamarbetet och PGU

De två studierna visar att regeringens proposition 2003 om en politik för global utveckling (PGU) tar upp forskningens roll i det globala utvecklingsarbetet och uttalar att Sverige bör stödja utvecklingen av forskning och användningen av forskningsresultat i utvecklingsländer. Stöd skall enligt PGU också fortsättningsvis lämnas till svensk utvecklingsforskning och till uppbyggnaden av en resursbas i Sverige för utvecklingssamarbete. Då internationellt utvecklingssamarbete enligt PGU inte längre skall vara en angelägenhet enbart för den svenska biståndsförvaltningen utan omfatta samtliga politikområden, granskas i studierna även övriga forskningsfinansiärers regleringsbrev och målbeskrivningar. Ingen annan forskningsfinansiär, som hänvisar till PGU eller som anger finansiering av svensk u-landsforskning som del av sitt verksamhetsområde, redovisas.

Vidare noteras att den 2004 framlagda forskningspropositionen ”Forskning för ett bättre liv” under rubriken ”Utvecklingspolitisk forskning” hävdar att PGU behöver vägledas av förnyad och gränsöverskridande kunskap om utvecklingens drivkrafter och processer, vilket kräver koordinering och kraftsamling. Propositionen konstaterar att finansieringen av utvecklingsforskningen i Sverige i stor utsträckning sköts av Sida, men också att frågor kring den svenska resursbasen för utvecklingsforskning är större än att enbart Sida kan ta ansvar för den, dock utan att gå närmare in på vilka ytterligare organisationer som skulle ansvara för den.

Mål och måluppfyllelse

Alla författarna finner att de operativa målen för stödet till svensk u-landsforskning inte är helt ändamålsenliga. De är inte tydligt operationaliserade och anslag och anslagsutfall är inte heller relaterade till delmålen för programmet. Författarna diskuterar visserligen inte målen i substans, men finner dem inte mätbara vare sig i kvantitativa eller kvalitativa termer, inte tillräckligt väl förankrade eller på ett adekvat sätt uppföljda, ej heller aktuella och därmed inte heller relaterade till PGU, FN:s millenniemål (MDG) och Parisdeklarationen. De bedömer att avsaknaden av kvantitativa och kvalitativa mål sannolikt är en orsak till att SAREC inte i nämnvärd omfattning genom-

för några kvalitativa uppföljningar av anslagen för svensk u-landsforskning, och att vaga målbeskrivningar är svåra att operationalisera och därmed i praktiken inte kommer att styra verksamheten. De menar, med hänvisning bland annat till millenniemålen, att det är möjligt att formulera och följa upp mätbara kvalitativa och kvantitativa mål även för utvecklingsarbete, och att SAREC:s ledning nu står inför utmaningen att omformulera visionerna för verksamheten och de verbala målen i konkreta, mätbara mål.

Även om målen för Sidas u-landsforskningsråd inte bedöms stå i konflikt med vad som uttrycks i till exempel PGU, behöver de revideras och aktualiseras så, att det inbördes sambandet mellan övergripande policies, Sidas övergripande mål, målen för SAREC:s verksamhet som helhet och målen för stödet till svensk u-landsforskning klart framgår. Detta förutsätter att SAREC engagerar sig i den pågående diskussionen inom Sida och UD om hur Sveriges framtida medverkan i det internationella utvecklingssamarbetet ska utformas.

Författarna påpekar vidare att SAREC agerar på två olika spelplaner, vilka delvis lyder under olika mål – den för internationellt utvecklingssamarbete och den för det svenska forskarsamhället. I det första fallet är den betydelse, som forskning och forskningssamarbete tillerkänns i Sveriges internationella utvecklingssamarbete avgörande. Avgörande i det andra fallet är andra forskningsfinansiärers intresse för samarbete kring och samfinansiering av u-landsinriktad forskning. På den senare spelplanen har SAREC ofrivilligt hamnat i en monopolliknande situation. Övriga forskningsfinansiärer styrs av Forskningspropositionens mål och strategier, som inte inriktas på u-landsforskning, och invänder inte mot SAREC:s monopol, men är enligt författarna ändå intresserade av en dialog kring u-landsforskningen.

Effekterna på det svenska forskarsamhället i dess helhet bedöms som närmast försumbara – eftersom SAREC-stödet är en så liten del av helheten, kan man inte förvänta sig några påtagliga förändringar i det svenska forskningssystemet. Där SAREC-stödet har tydliga effekter är hos några små institutioner samt för ett antal forskargrupper. Stödets indirekta effekter, att lägga grunden för annan finansiering till forskningsområdet, är påtagliga och bedöms som kanske en av dess viktigaste funktioner. U-FORSK:s stöd till Sidas övriga arbete bedöms som begränsat både ämnesmässigt och i omfattning. Metoden att arbeta med invitationsområden uppfattas som ett gott försök att stärka det bidraget.

Vidare menar de att Sida behöver utveckla ett förhållningssätt till inriktningsmålen i PGU, vilka bland annat anger att biståndet i framtiden ska koncentreras till färre samarbetsländer och färre sektorer, att samarbetsländernas ägarskap ska öka, och att givarsamverkan och fältorientering skall öka.

Forskningsfinansiering och -deltagande

De två studierna är överens om att den sammanlagda finansieringen av svensk u-landsforskning är för liten och förordar att den ökas, dels därför att det finns ett intresse för utvecklingsfrågor vid universiteten och högskolorna som, om det fångades upp, skulle kunna leda till en större och bättre u-landsforskning, dels då det bilaterala forskningssamarbetet inte rymmer några möjligheter för svenska samarbetsuniversitet att finansiera egna doktorander och yngre forskare. Den ena studiens författare bedömer samtidigt, i ljuset av den rådande rollfördelningen i forskarsamhället och den betydelse som svensk u-landsforskning har för SAREC:s övriga verksamhet, omfattningen av SAREC:s stöd till svensk u-landsforskning som rimlig. Den andra studien bedömer att SAREC:s stöd till den svenska u-landsforskningen är alltför litet, både som andel av den totala forskningen vid högskolan (0,4 procent) och som andel av det totala biståndet (3,7 promille).

Som svar på frågan om hur SAREC:s direkta och indirekta stöd påverkat andra forskningsråds finansiering av svensk u-landsforskning, noterar skribenterna att dessa har minskat sin direkta finansiering av svensk u-landsforskning till en närmast försumbar nivå, möjligen eftersom övriga forskningsråd således betraktar stödet till u-landsforskning som SAREC:s privilegium. Det finns dock synergier mellan SAREC-stöd och stöd från andra forskningsråd. En av de två studierna rapporterar att en hög andel av U-FORSK-deltagarna också har anslag från andra svenska och utländska forskningsråd eller forskningsfinansierande organ, som till betydande del sammanfaller med arbetet för deras u-landsforskningsprojekt. Bland de svenska forskningsråden märks framförallt Vetenskapsrådet, FORMAS och VINNOVA. Bland de utländska finansörerna är Europeiska kommissionen mest framträdande och anslår i flera fall stora anslag. Befintliga eller tidigare Sida-anslag synes kunna ha möjliggjort betydande utländska anslag.

Utöver Sida lämnar endast två forskningsråd stöd för u-landsinriktad forskning. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (FORMAS) stödjer tillsammans med Sida programmet "Svenskt forskarstöd för hållbar utveckling i fattiga länder" – vardera bidraget är 5 mnkr per år under 2005–2006. Vidare lämnar Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (MISTRA) International Science Foundation (IFS) ett treårigt stöd på totalt 6 MSEK.

Författarna noterar att de svenska högskolornas deltagande i u-landsforskningen varierar kraftigt. Fem högskolor av Sveriges totalt 39 lärosäten tar emot drygt 60 procent av de sammanlagda under 2005 beviljade beloppen genom SAREC om drygt 400 mnkr – inklusive U-FORSK, Swedish Research Links, bilaterala program, regionala och internationella program, samt hiv/aids. De fem är universiteten i Uppsala, Lund och Stockholm samt KI och KTH.

Frågan om delar av svensk u-landsforskning är under- eller överfinansierad kan bland annat studeras i ljuset av överensstämmelsen mellan ansökt och

beviljat stöd inom U-FORSK och LINKS. Inom U-FORSK svarar universiteten i Lund, Uppsala, Stockholm och Göteborg för 57 procent av ansökningarna och 63 procent av utbetalningarna 2005. Graden av framgång varierar kraftigt mellan dem – medan Stockholms universitet har fått 46 procent av sina ansökningar beviljade, är siffran för Göteborgs universitet 14 procent. Författarna bedömer att underfinansiering sannolikt förekommer oftare än överfinansiering eller icke-finansiering.

De har inte funnit någon logisk förklaring till skillnaden i framgång. SAREC-samarbetet, som de bedömer som både utbuds- och efterfrågestyrt, är koncentrerat till ett mindre antal av landets närmare 40 universitet och högskolor, företrädesvis de äldre och etablerade universiteten, varav flertalet i Stockholms närhet. Det är också i stor utsträckning samma institutioner, som deltar i U-FORSK och i det bilaterala och multilaterala arbetet. Skribenterna menar att koncentrationen till ett fåtal av landets lärosäten inte är i linje med forskningssamarbetets tredje huvudmål, ej heller med SAREC:s egna verksamhetsmål. En förklaring till den stora skillnaden skulle kunna sökas just i den geografiska närheten.

Andelen beviljade ansökningar inom skilda ämnesområden varierar däremot betydligt mindre. Genomsnittligt låg den under 2005 på 31 procent – som lägst 30 procent för Naturvetenskap och teknik (NT) respektive Utvecklingsfrågor och samhällsvetenskap (US) och som högst 35 procent för Hälsoforskning (HF). US, NT och HF med respektive 156, 134 och 105 ansökningar är också de största forskningsområdena mätt i antal, medan Naturresurser och miljö (NM) och Humaniora, utbildning och kultur (HUK) under samma år lämnade in 91 respektive 55 ansökningar.

Genomförande

Författarna påpekar att kravet på utvecklingsrelevans är vad som i första hand skiljer SAREC från andra forskningsfinansiärer. Utvecklingsrelevans och vetenskaplig kvalitet är Forskningsnämndens två nödvändiga, men vart för sig inte tillräckliga, kriterier i bedömningsprocessen. De menar att biståndets relevans kan höjas, till exempel med hjälp av probleminriktade eller tematiska avgränsningar. Utlysning och granskning av forskningsanslag bör i växande utsträckning göras mot bakgrund av vad Sida och UD uppfattar som viktiga frågor, samt där svensk forskning har hög internationell kompetens. Bedömningen av ansökningar bör länkas tydligare till det bilaterala forskningsstödet och till andra biståndsinsatser. Ett exempel på i ett biståndsperspektiv angelägna insatser är områdesstudier – att systematiskt med forskningsmetodik följa utvecklingen inom angelägna regioner och länder.

Skribenterna har granskat SAREC:s rutiner för handläggning och beslutsfattande. Även om de finner exempel på överdriven byråkrati och ser utrymme för förbättringar och förenklingar av systemet, bedömer de anslagsprocessen som administrativt rimligt väl hanterad och transparent. Centrala

begrepp som till exempel utvecklingsrelevans hanteras i samband med utlysning och bedömning på ett adekvat sätt. Vidare får sökande klar information. Resultaten av bedömningsprocessen publiceras på SAREC:s hemsida. Motsvarande omdöme gäller Vetenskapsrådets hantering av Links. Däremot framstår beslutsfattandet avseende det bilaterala forskningssamarbetet och de tematiska programmen som mindre transparent.

I det bilaterala samarbetet förekommer inte öppna inbjudningar eller annonsering på Sidas eller SAREC:s hemsidor. Snarare kontaktar SAREC universitet och institutioner, som bedöms ha lämplig kompetens. Författarna pekar på en frånvaro av tydliga kriterier för urval av samarbetsinstitutioner i Sverige, en brist som de påtalar även för de internationella forskningsprogrammen. Exempelvis beslutas i fallet ISP vilka utländska universitet och svenska samarbetsuniversitet, som ska delta i programmet, av ISP:s styrelse på förslag av enskilda handläggare utan föregående utlysning- eller ansökningsförfarande.

Mycket skulle kunna göras för att förstärka interaktionen med högskolan och med för biståndet centrala forskningsinstitutioner. Begränsade arbetsuppgifter, som nu hanteras på SAREC:s kansli, skulle kunna läggas över på särskilda enheter eller institutioner inom högskolan.

Rekommendationer

För det fortsatta stödet till svensk u-landsforskning bör på sikt nya, operativa mål formuleras. De nya målen bör bygga på klara beskrivningar av vad som skall göras. De skall uttrycka ambitioner i termer av mätbara kvantitativa och kvalitativa resultat. De skall vara väl förankrade såväl bland medarbetare och intressenter som bland ledande aktörer inom det svenska forskarsamhället och inom Sida och UD. En konkret rekommendation är att slå samman U-FORSK:s nuvarande sex delmål till tre och att programmet delas in i motsvarande tre delar.

Den förordade ökningen av stödet till svensk u-landsforskning, bör i första hand finansieras av andra forskningsråd. En ökad dialog mellan SAREC och övriga forskningsråd rekommenderas. En sådan, intensifierad dialog bör kunna åstadkommas med hjälp av alltifrån enskilda samtal kolleger emellan till en större konferens, där inriktning, omfattning och finansiering av den framtida svenska u-landsforskningen diskuteras mellan företrädare för forskningsråden, forskarsamhället och Sida. SAREC rekommenderas att bereda en plan över vilka nya samverkansformer som eftersträvas inom ramen för svensk u-landsforskning, och hur denna bredare samverkan skall uppnås.

För hanteringen av samarbetet rekommenderas SAREC att låta den förordade översynen av målen även resultera i ett nytt uppföljningssystem med såväl administrativ och ekonomisk täckning som kvalitativ och kvantitativ rapportering avseende vetenskapliga resultat och utvecklingsrelevans. SAREC:s nuvarande dokumentations- och rapporteringssystem bör ses över.

För svenska universitets och forskningsinstitutioners medverkan i det bilaterala forskningssamarbetet rekommenderas ett mer öppet och transparent urvalsförfarande, till exempel att gå ut med öppen annonsering på SAREC:s hemsida varje gång ett nytt samarbete ska inledas eller omförhandlas och att inbjuda alla universitet och högskolor att anmäla sitt intresse och presentera sina profilområden och spetskompetenser. För ett urval av de bästa forskningsinstitutionerna inom U-FORSK borde ett mer långsiktigt stöd kunna diskuteras.

5. SAREC:s organisation

5.1 Organisation

Avdelningen för forskningssamarbete SAREC är organiserad i tre enheter och en stab, knuten till avdelningschefen, samt i fyra ämnesgrupper. Till avdelningen är också knuten Sidas forskningsnämnd. Som ett led i den av regeringen beställda översynen av SAREC har en fristående organisationsstudie genomförts. Studiens huvudfrågor har rört SAREC:s mål och uppgift, SAREC:s organisation och SAREC:s kapacitet. Organisationsstudiens analys och slutsatser återges här.

5.2 Studien

Mandat och mål

Om de ovan redovisade studierna kommenterar målfrågorna på sina respektive granskningsområden tar organisationsstudien upp målen för forskningssamarbetet som en helhet och i ett styrnings- och rapporteringsperspektiv. De övergripande målen behöver förtydligas och göras mätbara. Att forskningssamarbetet styrs av dubbla mål bidrar till en otydlighet i styrningen. Mål- och resultatdialogen med regeringskansliet behöver enligt studien intensifieras på basis av erfarenheter och en analys av faktiskt uppnådda resultat i samarbetet. En vidareutveckling av resultatuppföljningen förutsätter dock att målen förtydligas. I studien påtalas avsaknaden av en systematisk resultatuppföljning, något som gäller hela organisationskedjan från regleringsbrev till vilket resultat, som förväntas av den enskilde medarbetaren.

Enligt organisationsstudien uppfattas vidare SAREC:s mandat internt inom Sida som relativt tydligt, även om det kan behöva förändras eller förtydligas i förhållande till PGU och till svensk forskningspolitik. Det finns också inom Sida en önskan att SAREC ska arbeta mer med tillämpad forskning. En med andra Sidaenheter gemensam policyutveckling kring forskningens roll i utvecklingssamarbetet, liksom kring innovationssystem, förordas.

Författarna finner att det finns anledning för Sida och UD att tydligare lyfta fram forskningssamarbetet som ett viktigt område i utvecklingssamarbetet. De bedömer att forskningssamarbetet inte är tillräckligt uppmärksammat som medel för fattigdomsbekämpning. Sverige har komparativa fördelar inom detta område genom lång erfarenhet av uppbyggnad av forskningskapacitet och därmed förutsättningar att svara för givarsamordning, där det är aktuellt.

Utredarna efterlyser en mer levande debatt om andra forskningsaktörers ansvar inom ramen för PGU. De påpekar att UD har ansvaret för detta, men också att Sida/SAREC har en viktig roll att förmedla sina erfarenheter och idéer om hur detta ansvar kan konkretiseras.

Att forskningen har en egen anslagspost motiveras enligt studien av behovet av att värna forskningsstödet krav på långsiktighet. Processen mellan insats och resultat är längre inom forskning än på många andra samarbetsområden. Men forskningssamarbetet skulle enligt utredarna också kunna bli ett område, där Sida kan bli "lead agency" i fler samarbetsländer och internationella organ, och skulle i ett sådant perspektiv kunna göra anspråk på en växande del av resurserna.

Samverkan

På vissa områden bör samarbetet mellan SAREC och andra avdelningar inom Sida, respektive mellan SAREC och ambassaderna bli mer aktivt, till exempel i arbetet med samarbetsstrategierna. Även om en klar förbättring av samverkan mellan SAREC och andra delar av Sida har skett under de senaste två åren, finns en potential för ytterligare integrering, till exempel avseende gemensamma positioner, organisationsutveckling och lärande. Synergieffekter kan hämtas till exempel i kontaktytan mellan utbildning och forskning, eller där stora infrastruktur- och näringslivsutvecklingsinsatser finansieras av både INEC och SAREC. Andra Sidaenheter skulle också kunna identifiera forskningsområden för relevansbedömning för eventuell SAREC-finansiering.

SAREC har enligt studien inte idag någon specifikt uttalad roll i den gemensamma kunskapsutvecklingen inom Sida. Samverkan med de enheter inom Sida, som arbetar med organisationsutveckling, lärande och policy- och metodutveckling, skulle kunna vidareutvecklas. Ett exempel är POM/SAREC-samarbetet kring nya frågeställningar, som bör uppmärksammas på policy-nivå, samt vidareutveckling av nätverk och kontaktytor mot forskning och policyskapande. Vidare skulle Sidas övriga enheter kunna generera beskrivningar av angelägna forskningsområden, som skulle kunna vara ingångsvärden i SAREC:s relevansbedömning, liksom forskningsresultaten skulle kunna komma till större nytta i beredningen och bedömningen av biståndet utanför forskningsstödet.

Det finns för närvarande inget ansvar för andra avdelningar inom Sida att följa upp resultat av SAREC-finansierad tillämpad forskning med implementeringsinsatser, även om det finns exempel på att Sida har finansierat till exempel tester av framforskat vaccin. Behov av stöd i steget från forskning till produktion finns också när det gäller sådant som framforskade jordbruksprodukter, anpassade till förutsättningar i Syd.

Samverkan med VR, Formas och VINNOVA har utvecklats under de senaste åren. LINKS-besluten bereds av VR, men fattas av Forskningsnämnden.

den. SAREC kan på så sätt dra nytta av annan svensk forskningsstruktur. Samarbetet med VINNOVA har varit framgångsrikt, även om det är oklart var ansvaret för stöd till utveckling av innovationssystem ligger inom Sida. Sida har träffat ramöverenskommelser med ett antal andra myndigheter (FÖLJSAM). Författarna anser att det finns anledning överväga motsvarande ramöverenskommelser med myndigheter inom forskningsområdet som till exempel Vetenskapsrådet, VINNOVA och Formas.

Organisation och kapacitet

I organisationsstudien ses SAREC:s organisationsform som en kombination av myndighet med en klassisk linjeorganisation och ett forskningsråd. De främsta fördelarna med en sådan organisationsform sägs vara säkringen av vetenskaplig kvalitet, långsiktighet och resursnivå, samt att intresset för biståndsrelevant forskning främjas bland svenska forskare.

Med hjälp av Forskningsnämnden säkerställs enligt författarna att peer review-processer och övriga inslag i kvalitetssäkringssystem uppfyller kraven enligt praxis i vetenskapssamhället. De inomvetenskapliga kriterierna på forskningen upprätthålls genom prövning bland annat i referensgrupper, samtidigt som risken för kortsiktiga prioriteringar minskar. Vetenskaplig kvalitet är ett absolut krav som, om det inte är uppfyllt, inte får kompenseras av biståndsrelevans. Forskningsnämndens sammansättning skapar anseende i det svenska forskarsamhället och ökar intresset för forskning av betydelse för det svenska utvecklingssamarbetet, och utgör därigenom ett bidrag till att öka resursbasen för biståndsrelaterad forskning liksom för biståndet i allmänhet.

Vidare bedömer de att den nuvarande beslutsordningen är ändamålsenlig. Den särskilda beslutsordningen för forskningssamarbetet har dock även risker, till exempel att inom Forskningsnämnden det biståndsmetodologiska kunnandet, liksom kunskapen om andra delar av Sida, dess arbetsformer och insatser, kan vara begränsade.

För avdelningens inre organisation menar författarna att en mer flexibel, uppdragsbaserad organisationsmodell kan övervägas, där medarbetarna arbetar i team. Teamen kan antingen vara målstyrda eller ha en samordnare med beslutanderätt, beroende på teamets uppdrag. En medarbetare bör kunna ingå i ett eller flera team. Team kan erfordras både för långsiktiga uppdrag och för tidsbegränsade uppgifter. Tack vare delegering av beslutanderätt till samordnare i teamen kan beslutsprocessen förenklas, vilket kan minska det nuvarande behovet av hög chefstäthet. I en sådan organisationsmodell bör det vara möjligt för tre chefer att leda en personalgrupp av nuvarande storlek (drygt 40 medarbetare).

Utredarna bedömer avslutningsvis att SAREC, med dagens arbetssätt och med nuvarande ansvars- och arbetsfördelning, är underdimensionerat i förhållande till sina nuvarande arbetsuppgifter. Man kan inte förvänta sig att

dimensioneringen av SAREC i framtiden drastiskt skulle förändras, varför utmaningen för SAREC är att utveckla arbetssättet och skapa den flexibilitet som erfordras för att genomföra forskningssamarbetet i enlighet med mål och strategiska prioriteringar.

Rekommendationer

SAREC bör, tillsammans med alla andra relevanta aktörer, även utanför Sida, intensifiera en erfarenhets- och resultatbaserad policyutveckling avseende forskningens roll i utvecklingssamarbetet, där det finns tydliga länkar till dess betydelse för fattigdomsfrågorna. Arbetet bör även omfatta en gemensam linje angående forskning kring innovationssystem inom utvecklingsområdet, planer för hur verksamhetsgrenen forskning kan användas för att länka forskning och politik inom utvecklingsområdet, och kriterier för val av samarbetsländer och samarbetsinstitutioner.

Sida/SAREC bör utarbeta en tydlig strategi för mobilisering av andra givare och för Sida som "lead agency" när det gäller forskningsstöd. Det bör också övervägas att välja forskning som ett profilområde i en eventuell utbudskoncentration.

Vidare bör dialogen med regeringskansliet intensifieras på basis av erfarenheter och med stöd av ett sammanhållet resultatuppföljningssystem, baserat på tydliga och mätbara indikatorer och accepterade metoder för bedömning och mätning av måluppfyllelse.

Sida/SAREC bör också söka ytterligare samverkan med andra organ inom den svenska forskningsfinansieringen, även utanför den nuvarande samarbetskretsen med Vetenskapsrådet, Formas och VINNOVA.

Samverkan mellan SAREC och andra Sida-avdelningar respektive med utlandsmyndigheterna bör vidareutvecklas och förtydligas, bland annat avseende samarbetsstrategierna, sambandet mellan utbildningssektorn och forskningssamarbetet, innovationssystem inom utvecklingsområdet samt en gemensam kunskapsutveckling. I samarbetsstrategierna bör forskningssamarbetet ges ett större utrymme. För en fortsatt utveckling av samarbetet med utlandsmyndigheterna bör det påbörjade samarbetet med ambassaden i Tanzania följas upp.

SAREC:s interna organisationsstruktur bör ytterligare utvecklas för att öka flexibiliteten och effektiviteten och minska sårbarheten, liksom samarbetet med utlandsmyndigheterna. Vidare bör rollfördelningen mellan SAREC och svenska samarbetspartners förtydligas samt samarbetsöverenskommelser träffas med myndigheter inom forskningsområdet, såsom VR, VINNOVA och Formas.

Möjligheten att arbeta i målstyrda team bör övervägas, samt överenskommelser ingås om varje medarbetares åtagande, inklusive en planering av kompetensutveckling och karriärplanering.

Med utgångspunkt i Forskningsnämndens roll bör Forskningsnämnden regelbundet diskutera vilka arbetsformer, som är mest ändamålsenliga för dess arbete.

6. Några genomgående teman i översynen

Ett par teman återkommer hos flera författare och författarteam. Några tas upp i detta avslutande avsnitt. De är utvecklingsforskningens växande betydelse, forskningssamarbetets utvecklings- och fattigdomsrelevans, policy, mål, indikatorer och rapportering, de krav som aktualiseras av PGU och Parisagendan, en egen anslagsdelpost, samt fortsatt produktivitetsutveckling. Översynen har givit Sida och SAREC tillgång till en serie observationer och förslag till fortsatt förändringsarbete, som kan övervägas och varav mycket sannolikt kan användas. Flera av dem utgör i praktiken både utmaningar för Sida och SAREC och möjligheter till utveckling. Översynen synes på det sättet erbjuda SAREC och Sida ett relevant material som bidrag till vidareutvecklingen av själva utvecklingssamarbetet.

Flera författare pekar på att två stora, yttre, pågående förändringar håller på att ändra förutsättningarna för SAREC:s arbete. De är den fortgående globaliseringen och genomförandet av Parisagendan.

Som en röd tråd i processen går en samsyn angående utvecklingsforskningens växande betydelse, inte minst på grund av globaliseringen, som gör mycket av den så kallade u-landsforskningen till utvecklingsforskning och alltmer också till forskning, relevant för utvecklingen i Sverige. Den tredje världens utvecklingsproblem blir också Sveriges. Det kan röra klimatfrågor, smittsamma sjukdomar, demokrati och MR. Gränsen mellan det som kallas u-landsforskning och det som kallas utvecklingsforskning förskjuts. Frågan ställs även vad utveckling egentligen är.

Men författarna är i stort eniga om att denna utveckling skapar ett större behov av forskning, gärna tillsammans av forskare i Sverige, i utvecklingsländerna och i de internationella och regionala organisationerna i olika konstellationer. Författarna rekommenderar ökade resurser till svensk forskning, några föreslår mer från Sida, någon förordar från andra finansiärer. Både rapporterna och diskussionen kring översynen har pekat framåt på strategiska uppgifter och öppningar för SAREC:s del med intressanta möjligheter att agera inom ramen för en kontext av relevans för utvecklingen både hemma och i tredje världen. Flera rekommenderar också att Sverige lyfter forskningssamarbetets betydelse internationellt.

Valet av forskningsteman, som är en relevant fråga inom SAREC:s alla tre huvudområden, får en explicit kommentar i den tematiska rapporten. Samtidigt som författarna bedömer det nuvarande valet av forskningsteman i det

internationella och regionala samarbetet som i stort sett adekvat, menar de att SAREC å andra sidan inte har mäktat med att på ett adekvat och systematiskt sätt ta upp nya och utmanande frågor och ämnen. De förordar till exempel en större uppmärksamhet på områden som demokrati och deltagande, konflikt och våld, miljö och energi, samt hälsosystem, och en strategiutveckling baserad på fortsatta studier. Rapporten hjälper egentligen inte frågan så mycket längre, vilket man kunde ha hoppats på, men om man skall försöka gå vidare därifrån kanske man ändå kan landa i något intressant – som sannolikt måste börja med policy- och strategiutveckling, helst på basis av PGU:s fattigdoms- och rättighetsperspektiv – och i en definition av kriterier för tematiska prioriteringar.

Översynen och dess studier har strukturerats efter SAREC:s tre huvudarbetsområden. Författarna tar ställning – i stort genomgående positiv – till sina egna respektive granskningsområden. Men om det är något område, som väcker intresse och positiva kommentarer hos andra författare än de direkt berörda, så är det SAREC:s bilaterala program. Goda resultat påvisas av det berörda teamet och endosseras av andra – Sida har goda förutsättningar att vara lead agency inom området. Men det bilaterala samarbetet står samtidigt inför utmaningen att möta regeringens begäran om en koncentration av landsamarbetet till färre sektorer.

Här delar sig författarna i två grupper. En ser det bilaterala forskningssamarbetet som så framgångsrikt, att det borde ha goda förutsättningar att klara sig i konkurrensen med andra sektorer och förordar att Sida gör forskningssamarbetet till en koncentrationssektor. Den andra gruppen befärar att forskningssamarbetet kan få svårt att klara konkurrensen med mer kortsiktigt avkastande sektorer och förordar att det definieras som ett tvärsektorielt samarbete med fortsatt egen medelstilleddning utanför landramarna.

Samtidigt förs en serie förslag fram, som syftar till att i linje med Parisagens överenskommelser om sådant som förstärkt mottagarägarskap och harmonisering med andra givare öka utdelningen av SAREC-programmen genom förstärkta länkar till olika punkter, processer och aktörer med intressen i forskning och innovation, både i de berörda länderna och utanför deras gränser.

Flera av översynens olika författare tar upp forskningssamarbetets utvecklings- och fattigdomsrelevans. De gör det ur skilda utgångspunkter, men hamnar i likartade slutsatser. Utvecklingsrelevansen är ofta hög, men fattigdomseffekterna tenderar av olika skäl att vara mer indirekta och långsiktiga. Propåer av skilda slag erbjuds, med den gemensamma tanken att SAREC borde analysera sin egen verksamhet i ett fattigdomsperspektiv i syfte att höja den direkta fattigdomsrelevansen, själv utveckla metoder och strategier i enlighet med resultatet, respektive intensifiera dialogen med regeringen kring slutsatser och förslag.

Ett näraliggande område, som engagerar författarna är policy- och målfrågorna. Temat har återkommit i hart när alla rapporter och i seminariet. Strategiutveckling behövs. Att de nuvarande målen inte är mätbara framförs av flera, som menar att även utvecklings- och forskningssamarbetets resultat kan mätas. Mål- och resultatstyrningen behöver utvecklas. SAREC rekommenderas inleda ett intensifierat arbete med mål och indikatorer för verksamheten, inte minst för att bättre kunna rapportera till statsmakterna, till forskarsamhället och till allmänheten om verksamhetens resultat, och därmed också tillförsäkra sig ett stöd för dess fortsättning.

Ett allmänt tema i de genomförda studierna och i diskussionen på basis av dem är länkar. Att SAREC:s verksamhet behöver länkas bättre till olika punkter, processer och aktörer har återkommit på flera håll i översynen. I det bilaterala bör arbetet länkas bättre till andra Sida- och SAREC-finansierade projekt, till andra givarfinansierade forskningsprojekt, till annan forskning och till avnämarna av forskningsresultaten. Det tematiska samarbetet på internationell och regional nivå behöver länkas bättre till samarbetet på land-nivå. I den svenska u-landsforskningen behöver länken till Sidas övriga verksamhet stärkas. Och inom Sida behöver SAREC stärka sina länkar till andra avdelningar, respektive vice versa. Listan över föreslagna länkförstärkningar är lång, men någon prioritering av vad som skulle behöva tas i första rummet kan inte utläsas ur materialet.

Vidare återkommer flera författare, både explicit och implicit, till SAREC:s roll inom Sida. SAREC skulle kunna vara en kunskapsförmedlare till övriga Sida, och Sidas andra avdelningar skulle kunna leverera uppslag till forskning. I diskussionen omkring översynen har det framkommit ett flertal olika förslag till definitioner av respektive roller och relationer – SAREC skulle vara alltifrån kunskapsbank till en avdelning bland alla andra. Mycket av den oklarhet, som råder om SAREC:s roll inom Sida synes gå tillbaka på det oklara policyläget och på de skillnader i perspektiv och metod som ligger kvar mellan SAREC och övriga Sida. Ett målinriktat policy och strategiarbete borde kunna hjälpa till att skapa klarhet och därmed också en större total effekt av den sammanlagda verksamheten.

En fråga, som kunde ha förväntats få en tydligare belysning är den om Forskningsnämndens roll. Utredarna bedömer den nuvarande beslutsordningen som i huvudsak ändamålsenlig, men förordar en tydligare programuppbyggd verksamhet för att underlätta en helhetssyn i forskningsnämndens beslut. De menar vidare att Forskningsnämnden skulle kunna ta initiativ till att diskutera även de större linjerna, men anser å andra sidan också att uppgiften att fastslå vilka områden, som skall stödjas, torde vara en fråga för Sidas linjeorganisation och GD. Frågan framstår ännu som obesvarad. Det svaret, i sin tur, behöver kunna baseras på ett allmänt ställningstagande om stödet till den svenska u-landsforskningen. Den frågan har framför allt återkommit i diskussionen omkring översynen, med olika framförda propåer alltifrån att SAREC:s insats skulle kraftigt ökas till att Sida skulle lämna ansvaret för

stödet till den svenska u-landsforskningen ifrån sig för att kunna koncentrera sin insats i det bilaterala. Även den frågan är ännu obesvarad.

Ett återkommande tema på det operativa planet är att SAREC har haft framgång med sina fokuserade satsningar på kapacitetsutveckling på det bilaterala planet, respektive på basstöd till internationella och regionala forskningsnätverk och -organisationer i syfte att bidra till deras utveckling till självständiga och kompetenta aktörer i det globala forskarsamhället. Flera författare uppskattar detta "nichemanship" och rekommenderar en fortsatt fokusering på sådant, där SAREC gör skillnad, och på att söka nå en ökad förståelse internationellt av betydelsen av detta slags stöd för en fortsatt utveckling av forskningssamarbetet.

En serie observationer och rekommendationer, slutligen, rör SAREC:s arbetssätt. Gemensamt för författarna är att de ser möjligheter för SAREC att uppnå förhöjda effekter. Det kan ske genom att verksamheten länkas bättre till andra – till andra aktörer i samarbetsländerna, till andra Sidaavdelningar respektive till andra forskningsaktörer i Sverige, etc. Det kan också ske med hjälp av en fortsatt produktivitet utveckling. Ett flertal tankar förs fram om sådant som till exempel kompetensutveckling och fältstationering av personal, produktivitetshöjning via samverkan, kraftsamling på färre men större landprogram, fortsatt integration i Sida, förbättrad uppföljning och utvärdering. En relativt utförlig lista över grepp, som kan tas i det fortsatta förändringsarbetet, har därmed ställts till förfogande.

Bilaga 1 Uppdragsbeskrivning

1 Bakgrund

Sida ger stöd till verksamhetsgrenen forskning. Enligt regleringsbrevet ska Sida bidra till att stärka utvecklingsländers forskningskapacitet och främja forskning som bidrar till fattigdomsbekämpning och en rättvis och hållbar global utveckling. Sida ska vidare bidra till att stärka utvecklingsrelevant forskning i Sverige. Stöd ska ges:

- till fattiga utvecklingsländer att bygga upp goda forskningsmiljöer; att utbilda forskare; och att utveckla metoder för planering, prioritering och finansiering av forskning;
- i form av finansiella och vetenskapliga resurser i syfte att stödja produktion av ny kunskap och att främja användandet av forskningsresultat som är av vikt för utvecklingsländers utveckling;
- till att främja vetenskapligt samarbete mellan forskare i Sverige och i utvecklingsländer samt deltagande av svenska forskare i utvecklingsrelevant forskning och forskningssamarbete.

Organisatoriskt hanteras stöd till verksamhetsgrenen forskning inom Sida genom avdelningen för forskningssamarbete (SAREC).

Sida genomför på uppdrag av regeringen en översyn av verksamhetsgrenen forskning som ska redovisas senast 31 december 2006. Inom Sida svarar Sekretariatet för utvärdering och intern revision (UTV) för genomförandet av denna översyn.

UTV har initierat följande fem delstudier vilka belyser olika delar av verksamhetsgrenen och som ska utgöra underlag för en samlad rapportering av översynen.

Delstudie 1. Erfarenheter av bilateralt universitetsstöd

Delstudie 2. Utvärdering av Sidas stöd till informations- och kommunikationsteknologi vid universitet

Delstudie 3. Bedömning av Sidas stöd till internationell och regional tematisk forskning

Delstudie 4. Översyn av svensk u-landsforskning

Delstudie 5. Organisationsstudie av SAREC

Sidas forskningsnämnd gör också en egen utvärdering av Sidas u-landsforskningsråd under våren 2006.

Sida har samrått med Regeringskansliet både om uppläggningsen av översynen och om uppdragsbeskrivningarna för delstudierna.

Den första delstudien kommer att vara Sida tillhanda i mitten av juni. I mitten av augusti kommer analysarbetet av underlagsstudierna att initieras. Syntesfasen i arbetet kommer att bedrivas på följande sätt.

Med stöd av en extern konsult kommer en arbetsgrupp i vilken SAREC och UTV ingår att gå igenom underlaget, definiera styrkor och svagheter samt områden för förbättring av biståndet till verksamhetsgrenen forskning. Gruppen ska vidare ta fram en struktur för den rapport som ska lämnas till regeringen och prioritera vilka frågor som ska behandlas.¹

Rapporten ska innehålla en kortare beskrivning av SAREC:s verksamhet och organisation samt den miljö man verkar i. De analytiska avsnitten ska dra slutsatser och lämna rekommendationer för fortsatt verksamhets- och organisationsutveckling. Såväl perspektivet från SAREC som från andra avdelningar inom Sida ska tillvaratas för att få en balanserad analys.²

En referensgrupp dit alla avdelningar inbjuds delta kommer också att inrättas. Ett första möte kommer att hållas kring 20 september. Forskningsnämnden kommer att behandla ett första utkast till rapport 19 oktober 2006. Sidas ledningsgrupp ska diskutera ärendet 31 oktober 2006.

För processen med att ta fram en syntesrapport avser Sekretariat för utvärdering och intern revision (UTV) att kontraktera en extern konsult.

2 Syfte

Syftet med uppdraget är att i olika former bidra till syntesfasen i den pågående översynen av verksamhetsgrenen forskning och sammanställa den rapport i vilken Sida redovisar resultatet av översynen.

3 Uppgifter

- 1) Läs och kommentera delstudiernas rapportutkast.
- 2) Delta i analysarbetet, självständigt och inom ramen för analysgruppens arbete.
- 3) Utarbeta utkast till syntesrapport.
- 4) Utarbeta material inför föredragning för olika grupper som ska lämna synpunkter på översynen.

¹ Utformningen av syntesfasen utvecklades under processens gång och det beslutades vara mest effektivt att fokusera den på att återspegla och sammanfatta delstudierna. Sidas inklusive SAREC:s perspektiv på översynen speglas i ett separat missiv till regeringen.

² Se ovan.

- 5) Delta och föra minnesanteckningar vid möten med referensgrupp och andra grupper som ska lämna synpunkter på översynen.
- 6) I övrigt vara UTV behjälplig i arbetet med syntesrapporten.

4 Rapportering

Konsulten rapporterar till UTV. Konsulten ska löpande producera skriftliga kommentarer till rapportutkast, utkast till syntesrapport, material för föredragning och minnesanteckningar.

Konsulten ska också lämna en kort slutrapport med reflektioner över hur processen med att ta fram syntesrapporten har bedrivits och lämna rekommendationer för hur Sida kan förbättra arbetet med liknande processer i framtiden.

5 Tidsplan

Uppdraget ska genomföras under perioden 12 juni till 15 december 2006.

6 Kvalifikationer

Uppdraget ska genomföras av en konsult med bred erfarenhet av svensk biståndsförvaltning och av forskningsfrågor. Konsulten ska ha god analytisk och stilistisk förmåga samt erfarenhet av arbete med regeringsskrivelser.

Recent Sida Evaluations

- 06/32 Regional Training Courses on Human Rights in the MENA-region
Sida Support to the Raoul Wallenberg Institute (RWI)
of Human Rights and Humanitarian Law**
Anna Collins-Falk, Nicklas Svensson, Jamil Mouawad
Department for Democracy and Social Development
- 06/33 Sida Support to the Raoul Wallenberg Institute Indonesia Programme 2004–2006**
Margareta de Goys, Asmara Nababan, Henrik Alffram
Department for Democracy and Social Development
- 06/34 Sida's Library Support to Central America**
Tom Alberts, Helen Guardado de del Cid
Department for Democracy and Social Development
- 06/35 Asian Human Rights Commission (AHRC) and the
Asian Legal Resource Centre (ALRC), 2002–2004**
Sripapha Petcharamesree, Suwit Laohasiriwong, Bencharat Sae Chua
Department for Democracy and Social Development
- 06/36 Health through Sanitation and Water Programme (HESAWA), Tanzania
Ex-post (Retrospective) Evaluation Study**
Sanna-Leena Rautanen, Osmo Seppälä, Tauno Skyttä
Department for Natural Resources and Environment
- 06/37 Cooperation between Union of Baltic Cities (UBC) and
Lake Victoria Region Local Authorities Cooperation (LVRLAC), 2004–2006**
Holger Jonasson, Agnes Mwaiselage
Department for Infrastructure and Economic Cooperation
- 06/38 Bangladesh Road Transport Corporation (BRTC) Bus Project in Dhaka**
Lennart Olsson, Marie Thynell
Department for Infrastructure and Economic Cooperation
- 06/39 Journalism as a Tool for the Formation of a Free,
Informed and Participatory Development
Swedish Support to a Palestinian Journalist Training Project
on the West Bank and Gaza for the Period 1996–2004**
Birgitte Jallow
Department for Democracy and Social Development
- 06/40 SAREC Support to International and Regional Thematic
Research Programs, 2000–2005, Main Report**
Amitav Rath (team leader), Gunilla Björklund, Mary Ann Lansang, Oliver Saasa, Frandisco Sagasti
Department for Evaluation and Internal Audit
- 06/40:1 SAREC Support to International and Regional Thematic
Research Programs, 2000–2005, Individual Reports and Cases**
Amitav Rath (team leader), Gunilla Björklund, Mary Ann Lansang, Oliver Saasa, Frandisco Sagasti
Department for Evaluation and Internal Audit

Sida Evaluations may be ordered from:

Infocenter, Sida
SE-105 25 Stockholm
Phone: +46 (0)8 779 96 50
Fax: +46 (0)8 779 96 10
sida@sida.se

A complete backlist of earlier evaluation reports may be ordered from:

Sida, UTV, SE-105 25 Stockholm
Phone: +46 (0) 8 698 51 63
Fax: +46 (0) 8 698 56 10
Homepage: <http://www.sida.se>

Översyn av verksamhetsgrenen forskning

Syntesrapport

Sverige har gett stöd till u-landsforskning och forskningssamarbete sedan 1975. Forskningssamarbetet har utvecklats från att ge stöd till nationella forskningsråd och enskilda forskare till mer av institutionellt stöd med syfte att bygga en varaktig forskningskapacitet. Forskningsstödet administreras från Sidas avdelning för forskningssamarbete SAREC, och utgör cirka 6% av Sidas totala anslag.

Föreliggande rapport är slutprodukten av en översyn av verksamhetsgrenen forskning. Sex studier har genomförts med fokus på de tre verksamhetsdelarna; bilateralt universitetssamarbete, stöd till internationella och regionala organisationer och nätverk, och stöd till svensk u-landsforskning; samt på SAREC:s organisation. Studierna har genomförts inom begränsade tidsramar varför de ej är regelrätta utvärderingar.

Frågor som tas upp är forskningssamarbetets relevans för utvecklings-samarbetets övergripande mål. Bör användning av forskningsresultat ytterligare främjas? Kan SAREC arbeta mer med att sprida forskningsresultat? Översynen diskuterar också finansieringen av svensk u-landsforskning och SAREC:s och andra forskningsfinansiärers roll och ansvar. Vidare diskuteras frågor rörande forskningssamarbetet i Sidas portfölj; samordningen mellan forskningsinsatser och Sidas övriga insatser, samt forskningssamarbetets roll i samlarbetsstrategierna.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

Sekretariatet för utvärdering och intern revision

Adress: 105 25 Stockholm.

Besöksadress: Valhallavägen 199, Stockholm.

Tel: 08 698 50 00. Fax: 08 20 88 64.

E-mail: sida@sida.se www.sida.se

